

Előadás és/vagy igehirdetés

A templomi szószéken elhangzó szövegek műfaji kritériumairól

■ ID. ZÁSZKALICZKY PÁL

Templomaink szószékén és az *Evangélikus Élet* hasábjain hétről hétre két műfaj jelentkezik; ritkábban az egyik, általában a másik: az előadás vagy az igehirdetés.

Az előadás

Aki előadást tart a szószéken, Istenről, Jézus Krisztusról, a Teremtőről és a teremtett emberről ad elő kitörölhetetlenül fontos szakaszokat,¹ a szót vagy fogalmat általában a textusból választja ki. Az evangélikus teológia (dogmatika vagy etika) fejezetei ezek, melyekkel a templomba járó vagy az újságot olvasó egyébként nem találkozik. Megértésük azonban nem mindig könnyű. Ennek számos oka van, a háttérismeretek hiányától kezdve egészen a szaknyelvi terminológia nem megfelelő ismeretéig. „A teológia ugyanis tudomány, a tudományok nyelve pedig a laikusok számára nehezen érthető vagy egyenesen érthetetlen. Ennek az említettek mellett egyik fontos oka az ún. nominális fogalmazásmód, vagyis az, hogy a szaknyelvek – a köznyelvvvel ellentétben – a névszói kifejezéseket részesítik előnyben az igeikkel szemben. Az igéket névszókká alakítják át, és úgy definiálják. Csakhogy az igehirdetőknek nem azt kellene visszamondaniuk, amit a teológián tanultak.”² S mindazt megérteni és emlékelni sem volt mindig egyszerű.

Az elinduláshoz kiválasztott szó vagy szókapcsolat pedig olyan, mint egy pont a geometriában, nincs kiterjedése. Onnan indulnak a vonalak. Az előadást tartónak az egyik vonal mentén kell elindulnia, s hogy melyiken, azt a textusból kell megtudnia. A textusban szereplő fogalom pedig a „o kilométerkő” a Clark Ádám téren, ahonnan a szélrózsa minden irányában indulnak az utak. A megfelelő irányt és a célt az egész textus exegéziséből kaphatjuk meg. Annak átgondolt ismerete nélkül előfordulhat, hogy a textus Jeruzsálem felé irányítana, s végül máshová érkezünk.

Ezzel együtt s ezen túl is megvannak a szószéki előadás értékei. Benne van a lelkész hite, gazdag teológiai tudása, élvezni lehet irodalmi és művészeti tájékozottságát. A színes és eleven előadást örö-

¹ Például: „törvény és evangélium”, „megtérés és újjászületés”, „Jézussal a hétköznapiakban” stb.

² Idézet Lanstyák István, a pozsonyi Comenius Egyetem BTL Magyar Nyelv és Irodalom Tanszéke tanárának a szerzőhöz írt magánleveléből (2022. február 22.).

mel hallgatja és épül is belőle a hűségesen templomba járó gyülekezet. Ám például keresztlőre érkező vagy temetés utáni vasárnapon emlékező családtagok – akik máskor nem fordulnak meg a templomban – érintetlenek maradnak, „nincsenek megszólítva”. Az előadásnak pedig törekednie kell Jézus felszólítására: „... vessétek ki hálóitokat fogásra!” (Lk 5,4)

Természetesen megvan a helye és ideje egyházunkban az előadásnak, s nemcsak a hittudományi egyetemen, ahol a jövő lelkészei készülnek az igehirdetői szolgálatra. A gyülekezetben is tanítjuk a gyermekeket, a konfirmációra jelentkezőket, tanítunk egy- vagy többnapos konferencián, ahol a reggeli és esti – igehirdetést tartalmazó – áhítatokon kívül különféle témák címe után ezt olvashatjuk: „XY előadása megbeszéléssel”. Nemcsak az előadásokat hallgatók, de az előadók is minden alkalommal tanulnak a résztvevőktől, akik hozzászólnak az elhangzottakhoz, vagy a hallottakat megértve előrevívó kérdéseket tesznek fel.

Az igehirdetés

Szeretnék visszautalni előző bibliatanulmányomra (ZÁSZKALICZKY 2021a; 2021b), s különösen annak A cselekvést jelentő igék a Szentírásban című fejezetére, melyben harmincöt sokszor előforduló nyelvtani igét soroltam fel (az *áld*, *megáld*; *átkoz*, *megátkoz* igéktől a *vigasztal* és *vigyáz* igékig). A Szentírás mondataiban ezeknek az igéknek alanya maga az Atya. Ő, de Jézus is szüntelenül munkálkodik övéért, mindnyájunkért. Ugyanakkor el kell gondolkodnunk azon, hogy a Bibliában a konkordanciák szerint a nyelvtani igék sokkal többször fordulnak elő, mint a belőlük képzett főnevek. A nyelvtani igék főnevekké alakítása tehát szembefordul a Szentírás nyelvhasználatával. Hiszen például a „megbocsát” szó ötven, a „megbocsátás” csak tizenöt alkalommal szerepel, a „megszabadít” több mint száz alkalommal, a „szabadítás” teljesen hiányzik.³ Igehirdetésünk készítése során tehát elsősorban a textusban előforduló nyelvtani igékre kell figyelni, s az igék által cselekvő Istenről szólnunk. Nem lehet véletlen, hogy Pröhle Károly homiletikájában az igehirdetés lehetséges és gyakorolt – s általában nominálisan fogalmazott – fajtái helyett (homilia, elmélkedés, „szentbeszéd” stb.) a témás igehirdetést ajánlja: „A téma egy-két mondatban összefoglalt gondolat (kijelentés, felszólítás vagy kérdés), melynek alanya és állítmánya van. A téma tétel legyen. Nem fogalom, nem mondatrész, nem is állmondat. Egy-egy szó, kifejezés legfeljebb cím lehet, tárgykör lehet. Pl. (...) »Nagy áldozat« – »A krisztusi szeretet« – »Isten vagy a felsőbbség« [...] Minden igehirdetéssel mondani akarunk valamit, mondani csak mondatokkal lehet. A mondat viszont mondanivalót követel.” (PRÖHLE 1958–1959) Ugyanezt fejezi ki ifj. HAFENSCHER Károly homiletikájában: „Nem szabad egy bölcs szabályt figyelmen kívül hagyni – megint csak nem előírás-ként, hanem a tapasztalat következményeként fogalmazzák meg gyakorlott igehirdetők –: mielőtt fellépnél a szószékre, légy képes egyetlen mondatban összefoglalni az igehirdetés mondanivalóját. S a képességet kövesse a gyakorlat.” (2022, 215. o.)

A Luther-kutató Gerhard Ebeling (1912–2001) szerint „az isteni szó eredetileg hangos kiáltás, proklamáció, azaz beszéd volt, s az írásba foglalt beszéd csak átmeneti állapot, mert ez a szó ismét hallatni akarja magát, »történni« akar” (idézi FABINY 2009, 7–8. o.). Ha pedig az Ószövetség történetekben be-

³ Vö. *Bibliai szókönyv, szókonkordancia a Károli Gáspár fordítású (1908) Bibliához*. Evangéliumi Kiadó, Budapest, é. n. Hasonló arányok találhatóak a *Bremer Biblische Hand-Konkordanz* kézikönyvben, például: *vergeben* 74 – *Vergebung* 18 (1978, 898–999. o.); *erlösen* 102 – *Erlösung* 17 (uo. 217–218. o.).

széli el, mit tett Isten a választott népért, ha Jézus egész emberi élete történik, és történetekben, „példázatokban hirdeti (nekik) az igét” (Mk 4,33), elsősorban ezeket a történeteket kell Isten mai, a szószéken álló szolgálóinak elmondaniuk. A történetek újra meg újra való elmondása során „Isten cselekvően belelép a történetbe – mai népe, az igehallgató életébe, meghallja kiáltását, megbocsátja vétkeit, választ ad imádságban feltett kérdéseire. [...] A Szentlélek segítségével elmondott *igehirdetés során egy hallgató magára ismer*: ő az a fiú, aki éppen az atyai ház hiányától szenved, s őt várja vissza a nyitott kapuban maga az Atya. S ebben az áldott egybeesésben, szent egyidejűségben egyszerre történik meg az illető bűnbánó hazatérése, megtérése és az Atya visszafogadó szeretetének átélése.” (ZASZKALICZKY 2021b, 304. o.) S megtörténik – ki tudja, hányadszor – az, amit maga Isten ígért prófétáján keresztül. „*Ilyen lesz az én ígém is, amely számból kijön: nem tér vissza hozzám üresen, hanem véghezviszi, amit akarok, eléri célját, amiért küldtem.*” (Ézs 55,11) Ezért is helyezett Luther nagy súlyt az evangélium élő szóval történő hirdetésére, a *viva vox evangelii*re. A lutheri hangsúlyra tekintve írta id. PRÖHLE Károly: „A tulajdonképpeni fő kegyelmi eszköz nem a Szentírás mint könyv, hanem a szívekben és ajkakon újra meg újra megújuló, élő szóval hirdetett ige, a személyessé vált eleven evangélium.” (1948, 261–262. o.) Az ige hűségese hirdetése során megismétlődik Jézus testbe öltözésének, az inkarnációnak a csodája: a szószéken Isten ígéjének hirdetése Isten ígéjévé lesz. A hihetetlen s mégis valóságos csoda: nem az igehirdető szól, hanem szavain keresztül maga a Szentlélek.

Érdekes a Szentírásban száznegyvennégy (az Ószövetségben negyvenhat, az Újszövetségben kilencvennyolc) alkalommal előforduló „hirdet” ige előfordulásait röviden végigfutni. Mózes törvénye például a szombatév alkalmával az „Úrért” adósságelengedést hirdetett (5Móz 15,2). A zoltáríró „elbeszéli az Úr minden csodatettét” (9,2), másutt „[a]z egek hirdetik Isten dicsőségét” (19,2), illetve azt, hogy „igaz, amit ő [Isten] tesz” (22,32b). A zoltáros felszólítja Isten népét: hirdesse Isten szeretetét, hűségét (92,3), „szabadítását mindennap” (96,2). Szabadításról, örömhírről, Isten dicséretéről szólnak a próféták is. Jézus pedig működése legelején „hirdette a mennyek országának evangéliumát” (Mt 4,23). Az evangéliumok tartalmuk szerint megkülönböztetik az angyalok hirdette karácsonyi (Lk 2,10–11), a szereztetési igében szereplő nagypénteki (1Kor 11,26) és a húsvéti örömhírt (Jn 20,18). Ez utóbbit hirdette tiltás ellenére is Péter és János: „Jézus által van feltámadás a halálból” (ApCsel 4,2), Fülöp pedig „az Írásnak ebből a helyéből [Ézs 53] kiindulva hirdette [az etióp kincstárnoknak] Jézust” (ApCsel 8,35)! János szerint az örök életet kell hirdetni (1Jn 1,2). Jézus pedig nem akadályozta meg, hogy a meggyógyított ördögös elkezdte hirdetni: „... milyen nagy dolgot tett vele Jézus” (Mk 5,20b), sőt felhívta az övéit: „Amit mondok nektek a sötétben, azt mondjátok el napvilágnál, amit fülbe súgva hallotok, azt hirdessétek a háztetőkről!” (Mt 10,27) Már ennyi kiragadott idézetből is nyilvánvaló, hogy az evangélium maga is történet. A „hirdet” s néhány más – Isten tetteit tartalmazó – nyelvtani ige felsorolását látva az ember kérdezi: hány negyvenéves aktív papi élet kellene ahhoz, hogy Teremtőnk és Megváltónk tetteinek akár csak parányi részét elejétől végig igehirdetésekbe foglalná egy-egy „tiszteendő és tudós” szolgálója?!

Luther a „Mi az evangélium?” kérdésre a választ így kezdi: „Nem más ez, mint egy krónika, történet, elbeszélés Krisztusról, ki ő, mit tett, mit mondott, és mi történt vele. [...] Az evangélium legközelebb megfogalmazása ugyanis ez: Krisztus, Isten Fia értünk emberré lett, meghalt és feltámadt, a mindenség ura lett. [...] Ahogy tehát Krisztus is csak egy van, úgy evangélium sem lehet több. Mivel Pál és Péter sem tesznek mást, mint hogy Krisztust tanítják az említett módon, ezért leveleik sem nevezhetők másnak, mint evangéliumnak.” (LVM 5: 269–270. o.) Fájjalom, hogy ez a Luther-idézet nem került elem évtizedekkel ezelőtt, mennyivel könnyebb lett volna elkészülnöm epistolai textu-

sokról, ha ezt tudom! Ha megkerestem volna a levelekben olvasható igeversék, a levélíró Pál, Péter és János elhívása, hűsége, a levelekben leírt bizonyáságtétele mögött Isten tetteit! S azt, hogy az evangélium maga is történet! Minden igehirdetésünk legyen hát evangéliumhirdetés Péter apostol szerint: „Ti [...] választott nemzetiség, királyi papság, szent nemzet vagytok, Isten tulajdonba vett népe, hogy hirdessétek nagy tetteit annak, aki a sötétségből az ő csodálatos világosságára hívott el titeket.” (1Pt 2,9) Ez az igevers akár egy megírandó-megírható homiletikai tankönyv alapja lehetne. Ám – ugyanany nyira – legfontosabb szolgálatunk hitelességének és eredményének ügye is. Tudom, hogy az igehirdetést hallgatók hitét a Szentlélek Úristen, az Atya és a Fiú Lelke támasztja. Azt viszont, ami a mi dolgunk, nem hagyhatjuk rá! S éppen azért, mert a Szentlélek teszi igehirdetésüket Isten igéjévé, s ezzel értünk, igehirdetőkért és az ighallgatókért ő vállal nagy kockázatot: hirdessétek az Úrnak a (bibliai) igében szereplő és (nyelvtani) igék segítségével elmondott cselekedeteit! Hiszen „nem tehetjük, hogy ne mondjuk el azt, amit láttunk és hallottunk” (ApCsel 4,20).

Végül ismételtelen idézünk a nyelvészprofesszor leveléből: „A verbális kifejezőmód részben stíluskérdés is, elevebbé teszi a stílust, és sokkal nagyobb hatást gyakorol a befogadóra, mint a nominalizáló kifejezőmód. [...] Ha az igehirdető az ó- és újszövetségi történeteket valóban történetekként mondja el [...], nemcsak a szöveg tartalmával, hanem a megfogalmazás módjával is a keresztyén hit cselekvés-központúságát sugalmazza. S így a hallgatóság talán jobban megérti, hogy a keresztyén hit nem elvont fogalmak intellektuális (és elméleti) elfogadásáról szól, hanem arról, hogy egy konkrét személyben, Jézus Krisztusban hiszek, neki adom át az életemet valóságosan. Őrá hagyatkozom mindenben, őrá akarok hasonlítani, ő a példaképem. Őrá nézek, a hit fejedelmére, elkezdőjére és bevezetőjére. Példának tekintem azt, ahogy ő élte meg a hitét, ahogyan a hite napról napra cselekedetekben nyilvánult meg, miközben ezeket nem ő találta ki magának, hanem maga az Atya cselekedett általa. Mi önmagunkban nem sokat érünk, de ha általunk a mindenható Isten munkálkodik, akkor áldás tudunk lenni a környezetünk számára...”

Tanító és a megértett igehirdetésről tanúskodó énekeink

Az „előadás és az igehirdetés” (a megértett igehirdetés) egyszerre jelen van énekeinkben is. Reformátorunk a tanító jellegű énekekben teológiai fogalmakat magyarázott: „Ez a szent, tízparancsolat...” (EÉ 433); „Mi valljuk: hiszünk Istenben” (Luther éneke a Szentháromságról; EÉ 247); „Jézusunk a Jordánhoz ment” (EÉ 295); „Krisztus Jézus, mi Megváltónk...” (EÉ 303); „Áldassék Isten...” (EÉ 304) – az utóbbi három Luther éneke a szentségekről. Ám a keresztyén hitről szóló „Jer, örvendjünk, keresztyének...” (EÉ 318) már a befogadott igehirdetés által született hitről tesz bizonyosságot: „az ördögnek foglya voltam”, Jézus pedig „eljött a földre értem...” Ugyanígy a bűnbánatról szóló Luther-ének – „Mélységes mélyből kiáltok...” – már a megértett igehirdetés alapján fogalmaz: „Én csak az Úrra építék, / nem saját érdememre.” (EÉ 402,3)

Számos énekszerző és az éneklő gyülekezet énekek sorában azonosítja magát és történetét egy-egy bibliai szakasz példájával, Jézus példázatának tartalmával: „Jézus a szőlőtő, / Mi vesszők vagyunk, Élünk, ha őbenne / Meg is maradunk.” (EÉ 395,1) „Köszívünket megtörheted: / Hús-szívként szolgáljon neked...” (EÉ 177,3) „Már veled megfeszítettem, / Nem én élek, Te élsz bennem...” (EÉ 190,6) „Moss meg szent véredben, s élek...” (EÉ 191,2) „Ha jó a harc, a végső, / Az legyen vigaszom, / Hogy tövisektől vérző, / Szent arcod láthatom.” (EÉ 200,4) „Mégfeszítettük Jézust gonosz kézzel, / Isten

azonban Úrrá tette őt...” (EÉ 245,2) „Hadd legyen már itt lenn / Templomoddá szívem-lelkem!” (EÉ 280,5) „Ki ujjászültél engem / Már keresztségemben...” (EÉ 299,1)

A konfirmandusok éneke (EÉ 300,1.3.5) válasz és bizonyágtétel arról, amit nemcsak tanultak, de – reménység szerint – meg is értettek Isten igéjéből: „Örök életre hívtál engem, / Bűnösök megváltó Ura...”; (lelkem), „Vesd le bűnös óruhádat, / Az új embert öltözzed fel...” (EÉ 306,1); „Nyilj meg, szívem, Krisztusod jó, / A vesszőhöz a szőlőtő...” (EÉ 306,2). További énekek szólnak a megértett igehirdetésből fakadt hitről: „Ki benned bízok, sziklára épít...” (EÉ 364,1); „Tudjak örülni, mikor megmetesz!” (EÉ 395,2); „Szeretnék lenni, mint ő, / Alázatos, szelíd. / Követni híven, mint ő, / Atyám parancsait.” (EÉ 427,4) Az igehirdetés által megérintett igehallgatók hitből fakadó válaszai ezek, ezekkel köszönik meg, hogy a „messze földről” hazaindultak, és az Atya ölelő karjaival találkoztak.

Előadás és igehirdetés

Jézus húsvéti diadaláról szóló írásban olvastam: „Egy Amerikában élő oknyomozó újságíró, Lee Strobel erősen kételkedett abban, hogy a bibliai evangéliumok hiteles tudósítások lennének. Vette a fáradságot, és hosszú interjúkat készített tizenhárom tudóssal, hogy utánajárjon: vajon igaz lehet-e mindaz, amit emberek a Biblia alapján Jézusról hisznek?” (FERENCZY 2025, 6. o.) (Kérdései például: hitelesek-e az evangéliumi tudósítások, a Jézus haláláról és feltámadásáról szóló történetek; bizonyítható-e a dokumentumok és a szentírók szavahihetősége; bizonyítható-e az írások hagyományozása; a tudományos bizonyítékok sorsa; ujjenyomatok kérdése; a cáfolat mint bizonyíték; stb.) A *Jézus-doszsié* című könyvében leírja, hogy az ellenkezője történt annak, amire számított: „Sokkal nagyobb hiszékenységre lenne szükségem ahhoz, hogy továbbra is ateista maradjak, mint ahhoz, hogy higgyek a názáreti Jézusban!” Rájött, hogy bizalommal alapozhatja életét arra a Jézusra, akivel kutatásai közben találkozott. Így foglalta össze Jézusba vetett hitét:

- „1. Ha Jézus feltámadt a halálból, akkor ma is személyesen lehet vele találkozni.
2. Ha Jézus legyőzte a halált, akkor előttem is ki tudja nyitni az örök élet kapuját.
3. Ha Jézus isteni hatalommal rendelkezik, akkor képes engem természetfeletti módon vezetni és átformálni, miközben őt követem.
4. Ha Jézus maga is ismeri a szenvedés és a veszteség fájdalmát, akkor bátorítást és vigasztalást tud nyújtani az élet viharai között, melyekről ő maga mondta, hogy elkerülhetetlenek egy bűntől fertőzött világban.
5. Ha Jézus, mint mondja, szeret engem, akkor szívén viseli sorsomat, tehát nincs vesztenivalóm, csak nyerhetek, ha rábízom magam.” (STROBEL 2007, 315. o.)

A nagyszerű könyv hitre jutott szerzőjének öt bizonyágtévként összetett mondatából mindig az első tagmondat szól Jézus tetteiről, erejéről és szeretetéről. A folytatás pedig arról, mi következett ebből Lee Strobel életében, s mi következhet be a miénkben és az ígét hallgatók hitében is.

Megpróbáljuk az első és a negyedik mondat értelmét részletezni.

1. Az első mondatához textusnak választható Mt 28,1–10. A húsvéti híradásokból tudjuk, hogy húsvét hajnalán Jézus sírja üres volt. Az asszonyoknak angyal hirdette az örömhírt. A feltámadott Jézus „szembejött” az úton a „félelemmel és nagy örömmel futó” asszonyokkal (8–9. vers). Az előadás és/vagy az igehirdetés első részéhez hitvallások fontos mondatai kíváncsiak. Például a hétszáz éves Niceai hitvallás – sajnos ritkán emlegetett, s egyházunk liturgiai használatából szinte kikopott – Jézusról szóló mondatai.

2. Ezután mindkét műfajban a vele való személyes találkozásról kell szólnunk: hogyan találkozott vele a tizenkét tanítvány, különösen Tamás, majd Saul, akiből Pál lett; hogyan találkozott vele akár Lee Strobel és én, a lelkész. Soha máskor nem lehet annyira fontos megvallanunk, mint éppen a húsvéti ünnepeken, hogy nemcsak hirdetem, de hiszek is az élő és ma is munkálkodó Feltámadottban! Erre elsősorban azért van szükség, mert híveink egy része csak nagypénteki haláláig kíséri Jézust, de húsvét Urával nem akar találkozni.

3. Mindkét műfajban következnie kell annak is, hogy az igét hallgatók biztatást kapjanak, és várják, kérjék a Jézussal való találkozás örömét. Figyeljenek azokra, akikről sejtik vagy tudják, hogy már ismerik feltámadott Urunkat. Vegyék észre azt, aki örömmel és könnyekkel csillogó szemmel megy vissza helyére az úrvacsoraosztás után, s megöleli testvérét, akivel pedig hosszú ideje haragban volt... Ne felejtjük el, hogy Jézus ezt a szentséget a halála előtti utolsó vacsorán szerezte, de nekünk húsvét győztes, élő Krisztusa osztja ki. Így lesz sokak első büntörlő alkalmává, az őt követő új élet ünnepevé!

1. A negyedik bizonyágtevő mondat első része arról szól, hogy Jézus ismeri a szenvedés és a veszteség fájdalmát. Hiszen már nagypéntek előtt Péter megtagadta, Júdás elárulta. Ártatlanul arcul verték, megkorbácsolták, össze kellett roskadnia súlyos keresztfája alatt a Via Dolorosán. Keresztje alatt a csúfolódó csöcselék és a magukat győztesnek hitt főemberek ott voltak, de a tanítványok – János kivételével – hiányoztak. Megváltónk pedig megsiratta barátja, Lázár halálát, s már évekkkel előbb sírt Jeruzsálem várható pusztulása miatt. Szenvédését, halálát és feltámadását előre háromszor is nyíltan bejelentette a tizenkettőnek (Mk 8,31–33).

2. A negyedik mondat második része: mindnyájunknak bátorításra és vigasztalásra van szükségünk az élet viharai között. Kortársaink nagy része Isten csapásának, büntetésnek tartja szenvedését, s felháborodva kérdezi: „Miért büntet engem az Isten, s milyen alapon?” Jónás is először káromolja Istent, s azután eljut a bűnbánatig: „Engedetlen szolgálodat meggyötörted, magános gögöm szarvait le-törted...” (Babits Mihály: *Jónás könyve*, in: BABITS 1961, 523. o.) Egy szinte elfeledett költőnk a megadást ajánlja: [az ember] „Tudja, bekerítették. / Visszatérni nem lehet már. / Jobb, ha magát megadja, / s eltűri, ami elkerülhetetlen.” (KÁLNOKY 1970, 24. o.) Egyik professzorunk pedig súlyos operációja után erős fájdalmak között kórházi ágyán dúdolta-énekelte Jézusról: „Bened van irgalom, erőd magasztalom, / Terólad zeng dalom, ragyogj felém!” (EÉ 389,1) Ez lehetőségeink legjobbika: odamekűlni a kereszt és az üres sír Krisztusához, aki erejével és tapasztalatai alapján egyedül tud segíteni a veszteségtől vagy betegségtől szenvedő, mellözöttségben vagy talán éppen hite miatt üldöztetésben élő követőjének.

3. Aki viszont mindezeket átélte Krisztussal, azt mások szenvedése segítségére indítja. Az apostoli levelek többször biztatnak szegények, özvegyek és betegek látogatására. Imádkoznunk kell értük és velük együtt! Aki pedig mintegy Jézusa iránti hálából és az ő nevében segít erővel, idővel, forinttal és szeretettel enyhíteni mások terhét és szenvedését, átélheti: egyszerűen kisebb lesz a saját terhe. Erre is áll Jézus ígérete: „Adjatok, és adatik nektek: jó, megnyomott, megrázott, megtetézett mértékkel adnak öletekbe. Mert amilyen mértékkel ti mértek, olyan mértékkel mérnek viszonzásul nektek!” (Lk 6,38) Jézus tanítványainak és követőinek azonban azzal is tisztában kell lenniük, amire Megváltónk az akkoriakat és a maiakat így figyelmezteti: „Nem nagyobb a szolga az uránál. Ha engem üldöztek, titeket is üldözni fognak...” (Jn 15,20b) Feltámadott Urunk így biztatja az érte és nevéért próbák és nyomorúságok között szenvedőket: „Légy hű mindhalálig, és neked adom az élet koronáját.” (Jel 2,10c) Lee Strobel – aki a ritkábban járt úton, a tudomány felől érkezett Krisztushoz – őt Krisztus-centrikus bizonyágtevő mondata nagyszerű húsvét utáni bibliaórai sorozat alapjául kínálozik.

Záró gondolatok

Ha a teológiai akadémián eltöltött öt esztendőből csak kettőt és nyugdíjasként a legutolsó szószéki szolgálatom időpontjáig tartott éveket adom hozzá az aktív lelkeszi-igehirdetői évekhez, ez így együtt eléri a hatvan esztendőt. Nem kerülhettem el, hogy egy-egy istentisztelet után egy-két távozó gyülekezeti tag ne mondjon néhány köszönő szót mindazért, amit a szószékről hallott. Igyekeztem elhárítani az elismeréseket. A legjobb biztatás pedig így hangzott: „Máskor is tessék Jézus Krisztusról szólni!” Ezek a köszönömök érlelték meg bennem azt a felismerést, hogy egyházunknak, sőt az egész keresztény világnak ma az a legfontosabb feladata, hogy hirdesse a nagypénteki kereszt és a húsvéti üres sír Krisztusát, azaz: igehirdetése Krisztus-centrikus legyen. Hiszen híveinkkel és lelkésztársainkkal együtt nem hitvallási vagy dogmatikai tételekben hiszünk, hanem a bűneinkért halálra adatott és a megigazulásunkért feltámadt Krisztusban, és őt kell, de őt is akarjuk követni életünk utolsó szívdobbanásáig.

Ezt a felismerést sokkal határozottabban hirdeti a *Magyar katolikus lexikon* krisztocentrizmus szócikkében: „Az a misztérium, hogy Krisztus mint az istenember minden isteni szónak és tettnek, a teremtésnek és az üdvrendnek, a történelemnek, az Egyház és az egyes személyek életének is középpontja (tengelye). – A Szentírás szerint az apostolok Krisztust hirdették, akit láttak és hallottak (1Kor 2,2; 1Jn 1,1), ezért az Újszövetség Krisztus központi és egyetemes jelentőségét írja le. Az üdv-történet csúcspontja és megoldása Krisztus élete, halála és feltámadása (Zsid 13,8). Az apostoli igehirdetés a feltámadt Krisztustól tekint vissza az Atyánál való előéletére, és őt várják, mint eljövendő bírót az idők végén. Krisztustól független üdvrend nem létezik.” (DIÓS–VICZIÁN 2002, 481. o.) Mindezek után meg vagyok győződve arról, hogy a szószéken hangzó előadásnak is, az igehirdetésnek is elsősorban Krisztus-centrikusnak kell lennie.

Ennek bizonyítására a néhány sorral feljebb olvasható igehelyek mellett két másikra (is) szoktunk hivatkozni. Ézs 53,6–7 szakaszát olvasta a gázai úton utazó etióp főember. Fülöp „*az írásnak ebből a helyéből kiindulva hirdette neki Jézust*” (ApCsel 8,35). A zsidókkal vitatkozó Jézus pedig ezt mondja ellenfeleinek: „...*ha hinnétek Mózesnek, hinnétek nekem, mert én rólam írt ő.*” (Jn 5,46) Ezt az a Jézus mondta, aki nemcsak jól ismerte az Ószövetséget, de alávetette magát rendelkezéseinek; számára az Ószövetség tekintély és Isten ígéjét magában foglaló Szentírás volt. Ezért kell az Újszövetség felől olvasnunk és jól ismernünk az Ószövetséget. Ifj. PRÖHLE Károly professzor homileतिकai előadásai alapján megpróbálom összefoglalni az Ószövetség egyes szakaszai Krisztus-centrikus magyarázatának lehetőségeit (1958–1959). A professzor szerint:

1. Vannak íráshelyek, melyeknél nyilvánvaló, hogy a szerző az eljövendő Messiásra gondolt, tehát Krisztus-centrikusak. Ezek egy része az író szándéka szerint beteljesedett, a másik része nem teljesedett be (Ézs 9,5–7).
2. Vannak íráshelyek, melyeknek írója valószínűleg nem gondolt a Messiásra, de írása részben vagy egészben beteljesedett, így vált Krisztus-centrikussá (Ézs 53).
3. Vannak események, amelyek nem eredetileg, nem önmagukban utalnak Krisztusra, hanem Jézus azokra visszautalt, igazolta azokat (pl. a páskavacsora – úrvacsora).
4. Vannak ószövetségi történetek, melyek eredetileg nem utalnak Krisztusra, de megmutatják, hogyan kegyelmez az Isten, ezek előképei az Újszövetségnek (rézkívó, bárka, kőszikla, manna stb.). Ezek önmagukban nem beszélnek Krisztusról, hanem Krisztustól visszafelé válnak érthetővé.
5. Vannak ószövetségi események, melyeknek nincs Krisztus-centrikus vonatkozása, csak üdv-történeti jelentősége (pl. József története).

6. Jézus számos esetben felülmúlja az Ószövetséget (a törvényből való megigazulás nem Isten országába vezető út (Mk 10,5kk; Jn 5,39 stb.), ő az Atyához vezető utat önmagában jelöli meg (Jn 14,6). Gondoljunk a Hegyi beszéd „*én pedig azt mondom nektek*” kezdetű törvénytárgyalásaira (5. és 6. parancsolat).
7. Jézus megtisztítja az Ószövetséget az eskü, a szombat megtartása kérdésében.
8. Jézus elveti az Ószövetséget a bosszú és a házassági elválás tekintetében. E három utolsó pont esetében nyilvánvaló, hogy nekünk, az Újszövetség népének ezekben Jézus szava és szándéka az irányadó.

Krisztust nagy szeretettel említik, sőt hirdetik a költők is. Reményik Sándor írta az irodalmi élet jelentőségéről a következőket: „...minden igazi igehirdetés, amely komolyan érdemes erre a névre, egyúttal irodalom, művészet is, amint minden irodalom és művészet, amely szent komolysággal végzi hivatását: Isten igéjének hirdetése. A prófétaság missziójában találkozik a költő a prédikátorral...” Ezért mind az igehirdetés, mind a művészet-irodalom által felvetett problémák mögött ki kell bontakoztatnunk „a Megváltó Jézus Krisztus tündöklő istenarcát”, s csak így – „a keresztyén hitbizonyosság alapján” találunk megnyugtató megoldásokat (REMÉNYIK 2007, 197–198. o.). A költő, akárcsak az igehirdető a megértés érdekében részletezi a bibliai történeteket. Reményik Sándor – Józsefről készült költeményében – Jézus felnevelő apjának tépelődéseiről ír, s megdöbbenő tapasztalatáról. Arról, hogy a gyermek Jézus szemében „benne ragyognak nap, hold, csillagok. / Anyja szemei s a Te szemeid azok, / Istenem, a Te szemeid azok...” (REMÉNYIK 2012, 496–497. o.)

Hasonlóan részletezi „továbbírja” WEÖRES Sándor az ószövetségi József történetét: a testvérek „Búcsúzóul oktatták Józsefet / eztán szerény, istenfélő legyen, / egy-egy tanácsot mind belé vetett, / sorra csókolták valamennyien / így lett előrehulló árnya annak / kit majd megcsókolnak és eladnak” (2003, 477. o.). Ez a vers kiegészíti Pröhle professzor fenti 5. pontját.

Pál apostol annak örül, ha „*többen azok közül, akik testvéreink az Úrban*” (Fil 1,14) [...], „*bármilyen módon, akár színlelésből, akár meggyőződésből: Krisztust hirdetik*” (Fil 1,18). Timóteust pedig, „igaz fiát a hitben” többször kéri, sőt „*kérve kéri*”: „*hirdesd az igét...*” (2Tim 4,2). Az Ige pedig – János prófétusa szerint – „*testté lett, közöttünk lakozott...*” (Jn 1,14a). Ki más lenne, ki más az, aki az evangélista szerint „*közöttünk lakozott*”, akinek látták dicsőségét, aki „*telve volt kegyelemmel és igazsággal*”, mint Betlehem Jézusa, mint a názáreti Jézus? József anyagtól tudta meg, hogy Mária fiát Jézusnak kell elneveznie, „*mert ő fogja megszabadítani népet bűneiből*” (Mt 1,29). A karácsonyj nagy örömet hirdető anyaljai a megriadt pásztoroknak „*üdvözítő*” születését jelentették be, „*aki az Úr Krisztus, a Dávid városában*” (Lk 2,11). Péter apostol ezt a kettős nevet ismétli meg pünkösd-i igehirdetésében: „*Tudja meg tehát Izráel egész háza teljes bizonyossággal, hogy Isten Úrrá és Krisztussá tette őt: azt a Jézust, akit ti keresztre feszítettek.*” (ApCsel 2,36) „*Jézus a Krisztus*” – hirdeti Pál Korinthusban a zsidók előtt (ApCsel 18,5). Péter pedig – „*az igaz és istenfélő*” Kornéliusz házában – így tett bizonyoságot: „*...a názáreti Jézust felkenve az Isten Szentlélekkel és hatalommal...*” (ApCsel 10,38) A testté lett Igét az evangéliumok és az apostoli levelek hol Jézusnak, hol Krisztusnak, olykor a megígért Messiásnak, máskor Úrnak, Úr Krisztusnak nevezik, de legtöbbször Jézus Krisztusnak. Nem tehetünk mást a valóságos emberré lett Jézusnak, a golgotai kereszt és a húsvéti üres sír Jézus Krisztusának megismerése és a tőle kapott megtartó hit birtokában, mint azt, hogy minden igehirdetésünk Krisztus-centrikus legyen. Ebből fakadóan pedig a benne való hitünket – egyre többször – a Niceai hitvallás második hitágazata szerint kell megvallanunk: „*Hiszek az egy Úrban, Jézus Krisztusban, Isten egyszülött Fiában, aki az Atyától született minden idő előtt [...], született és nem teremtett [...]. Értünk, em-*

berekért és üdvösségünkért leszállt a mennyből. Megtestesült a Szentlélektől és Szűz Máriától, és emberré lett. Keresztre feszítették értünk Poncius Pilátus alatt, kínhalált szenvedett, és eltemették; harmadnapon feltámadt az Írások szerint, fölment a mennybe, ott ül az Atya jobbján, újra eljön dicsőségben ítélni élőket és holtakat, és uralmának nem lesz vége.” Maga a Szentlélek áldja meg hitelesítő jelenlétével templomaink szószékén hangzó Krisztus-centrikus szolgálatainkat!

Hivatkozott művek

Rövidítések

EÉ = *Evangélikus énekeskönyv. A Magyarországi Evangélikus Egyház énekeskönyve*. Luther Kiadó, Budapest, 2012.
LVM = CSEPREGI Zoltán et al. (szerk.): *Luther válogatott művei*. 2–9. köt. Luther Kiadó, Budapest, 2011–2024.

Felhasznált irodalom

- BABITS Mihály 1961. *Összegyűjtött versei*. Szerk. Basch Lóránt – Illyés Gyula – Keresztury Dezső – Szabó József. Európa Kiadó, Budapest.
- Bremer *Biblische Hand-Konkordanz. Oder Alphabetisches Wortregister der Heiligen Schrift*. Anker-Verlag im Christlichen Verlagshaus, Stuttgart, 1978.
- DIÓS István – VICZIÁN János (szerk.) 2002. *Magyar katolikus lexikon*. 7. köt. *Klacs-lond*. Szent István Társulat, Budapest.
- FABINY Tibor 2009. *Szótörténekek. Hermeneutikai, teológiai és irodalomtudományi tanulmányok*. Luther Kiadó, Budapest.
- FERENCZY Erzsébet 2025. Örömhír az üres sírból (Mk 16,1–8). *Kereső szó. A rákosmenti evangélikusok értesítője*, 31. évf. 77. sz. 6. o.
- HAFENSCHER Károly 2022. *Beszélő Isten. Disciplina et ars praedicandi*. Magánkiadás, Budapest. (Istentisztelet-teológia 4.)
- KÁLNOKY László 1970. *Lángok árnyékában*. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest.
- PRÖHLE Károly 1948. *A hit világa. Bevezetés a keresztyén hittanba*. Harangszó, Győr.
- PRÖHLE Károly 1958–1959. *Homiletika*. Kézirat. Budapest.
- REMÉNYIK Sándor 2007. *Kézszerítés. Írók, művek, viták 1918–1941*. Polis Könyvkiadó – Luther Kiadó, Kolozsvár–Budapest.
- REMÉNYIK Sándor 2012. *Összes verse*. 1. köt. Szerk. Dávid Gyula. Polis Könyvkiadó – Luther Kiadó, Kolozsvár–Budapest.
- STROBEL, Lee 2007. *A Jézus-dosszié*. Ford. Székely György. Harmat Kiadó, Budapest.
- WEÖRES Sándor 2003. *Egybegyűjtött írások. Versek, kisebb prózai írások*. 2. köt. Argumentum Kiadó, Budapest.
- ZÁSZKALICZKY Pál 2021a. Az ige mint Isten szava s az ige mint szófaj I. *Lelkipásztor*, 96. évf. 7. sz. 254–257. o.
- ZÁSZKALICZKY Pál 2021b. Az ige mint Isten szava s az ige mint szófaj II. *Lelkipásztor*, 96. évf. 8–9. sz. 301–305. o.